

Slávnosť veľkej rodiny turistov

Dňa 25. 11. 2023 si členovia Mestského klubu KST Martin pripomenuli 30. výročie založenia svojho klubu. Milá spoločenská udalosť sa konala na rýdzo domácej pôde, v turistickej chate Horec na Martinských holiach. Viac ako tridsať účastníkov si pri tejto príležitosti vypočulo výročnú správu o činnosti, v ktorej predseda klubu a jeho spoluzakladateľ Pavol Kráľovanec bilancoval aj uplynulú tridsaťročnú činnosť viacerých generácií martinských turistov.

Predseda v správe poukázal na význam vzniku klubu, ktorý sa prihlásil k mnohoročnej záslužnej práci svojich predchodcov – turistov organizovaných v KČST (Klub československých turistov – r. 1919) a KSTL (Klub slovenských turistov a lyžiarov – po rozbití Československa r. 1939).

Povojnové spoločenské a politické zmeny priniesli zánik spolkovej činnosti a turisti boli nadhlo začlenení do jednotnej telovýchovnej organizácie (JTO Sokol a neskôr Československý zväz telesnej výchovy ČSZTV) a prišli o svoje rokmi nadobudnuté a po vojne znovuvybudované vlastníctvo – chaty, útulne a tiež pozemky. Klub teda nevznikol z ničoho nič na „zelenej lúke“. Založili ho už zrelí, skúsení turisti, nadšenci hôr, pre ktorých sa turistika už od mladosti stala životným štýlom a trvalou súčasťou ich životnej filozofie. Zakladatelia klubu sa pričínili o navrátenie majetku a svojou aktívnou činnosťou v klube ho udržiavali a podľa možností zveľaďovali. Založenie klubu treba preto chápať aj ako obnovenie turistického klubu historicky spadajúceho do OK ČST Turčiansky Sv. Martin a neskôr do KSTL. Klub je právnym nástupcom (dedičom) a pokračovateľom dávno vzniknutého turistického hnutia, ktoré spojilo športové aktivity v horách so spoznávaním prírody a histórie a dobrovoľníckou činnosťou pri budovaní turistických chodníkov a chát a tiež pri výchove mladých turistov.

Tridsať rokov činnosti Ms KST Martin je ďalšou úspešnou etapou viac ako storočnej činnosti turistov v nových spoločenských podmienkach. Táto činnosť bola, je a bude stáť iba na ľuďoch, ktorých spája spoločná vášeň k prírode a nemyslia len na seba.

Myšlienka na takýchto ľudí nás oprávnenne vedie k pripomenutiu si i vzniku Uhorského karpatského spolku pred 150 rokmi zameraného svojou činnosťou v Tatrách na údržbu a opravy už existujúcich chodníkov, budovanie nových turistických chodníkov, značkovanie turistických chodníkov k štítom, inštalovanie zabezpečovacích reťazí na ťažšie dostupné štíty, budovanie jazdeckej cesty a ciest pre koče, vytvorenie horskej vodcovskej a záchranej služby a výstavbu a prevádzku prvých tatranských chát a útulní (napr. Téryho chata, Chata pri Zelenom plese). K týmto tradíciám sa martinskí turisti hrdo hlásia a svojim členstvom a prácou v KST podporujú tieto vznešené ciele.

Zo správy prednesenej predsedom klubu Pavlom Kráľovancem:

Mestský klub slovenských turistov Martin (Ms KST) bol založený podľa zákona č. 83/1990 Zb. Myšlienka založiť Ms KST vzišla od p. Jána Jokla, ktorý bol aj spoluzakladateľom klubu Dynamo Diviaky, v súčasnosti Prvý klub turistov Diviaky.

Prípravný výbor pre založenie klubu pracoval v zložení: Ján Jokl, Jozef Lukáč, Ján Mišík, Pavol Kráľovanec, Katarína Farbakyová a Ing. Pavol Slávik. Ustanovujúca schôdza sa za účasti sedemnástich zakladajúcich členov uskutočnila dňa 21. 10. 1993. Bol na nej zvolený prvý výbor klubu v zložení Pavol Kráľovanec, Ing. Ján Mišík, Katarína Farbakyová. Za prvého predsedu bol zvolený Pavol Kráľovanec a tajomníčku Katarína Farbakyová.

Stanovy klubu boli zaregistrované na Ministerstve vnútra SR dňa 31. 11. 1993, čím sa Ms KST Martin stal právnym subjektom. Ms KST a jeho členovia sa zároveň stali súčasťou občianskeho združenia KST Turiec a klub je spoluvlastníkom nehnuteľného a hnutelného majetku KST Turiec.

Od vzniku klubu sa počet členov každoročne menil. Z pôvodného počtu 17-tich zakladajúcich členov až k aktuálne evidovaným 196-tim členom.

Pri príležitosti výročia existencie klubu si treba pripomenúť záslužnú prácu jeho niekdajších členov, ktorí sa oprávnenne stali aj jeho čestnými členmi: **Stanislav Veselý, Ján Rosina, Alojz Veselý, JUDr. Gustáv Steindl a Bohumil Mrdút**. Dnes si na nich spomíname s úctou a vďakou.

Osobitne treba vyzdvihnúť zásluhy členov **Jána Jokla, Ing. Pavla Slávika a JUDr. Gustáva Steindla** na prinavrátaní majetku turistom Turca, a to Chaty na Martinských holiach, Chaty Horec a Chaty pod Borišovom a pozemkov a čiastočne Chaty pod Kľačianskou Magurou.

Pri tejto slávnostnej príležitosti považujem za potrebné vyzdvihnúť nasledovné osobnosti z radov členov nášho klubu aj s ich krátkou charakteristikou:

Ján Jokl – držiteľ Zlatého odznaku KST a Plakety KST. Dlhoročne aktívny v turistike, VHT, horolezectve, lyžiarskej turistike, cykloturistike, Majster turistiky, inštruktor VHT a LT. Organizátor množstva turistických akcií doma a v zahraničí. Vo Vysokých Tatrách absolvoval veľa náročných lezeckých ciest so známym horolezcom Mariánom Šajnomom. Robil inštruktora v slovenských horách, najmä vo Vysokých Tatrách v rámci zrazov VHT. Obetavý funkcionár, spoluzakladateľ KST Turiec, dlhoročný funkcionár vo výkonnom výbore a predseda KST Turiec. Spoluorganizátor 27. Slovenského zrazu KST v Mošovciach v roku 1980 a 41. Slovenského zrazu KST v Biatnici v roku 1994. Organizátor brigád na Martinských holiach a pod Borišovom. Organizátor lyžiarskych prejazdov Veľkou Fatrou.

Ing. Pavel Slávik - držiteľ Zlatého odznaku Turista Slovenska. Dlhoročný predseda značkárov v Turci, bol členom slovenskej komisie značenia. Sponzorsky pripravil projekt na kanalizáciu pre KST Turiec v hodnote 40 tisíc vtedajších korún.

Jozef Lukáč - dlhoročný funkcionár a tajomník KST Turiec, hospodár a člen štábu 41. Slovenského zrazu KST v Blatnici v roku 1994.

JUDr. Gustáv Steindl - zanietený turista, právnik, ktorý sa zaslúžil o prinavrátenie majetku KST Turiec. Za jeho odbornej pomoci bol KST Turiec úspešný v súdnom spore o určenie vlastníctva Chaty pod Borišovom, a to po 40-tich rokoch od straty vlastníckych práv k nej v dôsledku spoločenských zmien.

Pavol Kráľovanec - držiteľ výkonnostného odznaku I. triedy, Medaily KST za významný prínos k rozvoju turistiky v regióne, Zlatého odznaku KST, Strieborného odznaku Najvyššie vrcholy slovenských pohorí, Zlatého výkonnostného odznaku VHT a Zlatého odznaku Lyžiarskej turistiky. Cvičiteľ lyžiarskej turistiky, organizátor turistických zájazdov na Slovensku aj v zahraničí. Tvorca každoročného klubového kalendára turistických akcií. Sprievodca-inštruktor v slovenských pohoriach vrátane Vysokých Tatier. Spoluorganizátor 41. Slovenského zrazu KST v Blatnici v roku 1994, vedúci Zrazu turistov šiestich okresov v roku 2003, organizátor XXV. Slovenského zrazu cykloturistov v Jasenskej doline v roku 2003, sprievodca na 41. Slovenskom zimnom zraze turistov v Martine 2007 a stretnutí TOM a spoluorganizátor 58. Slovenského zrazu KST a 42. stretnutia TOM v Martine v roku 2011. Organizátor a účastník 128 brigád na Martinských holiach, pod Borišovom a turistických chodníkoch. Predseda klubu od jeho vzniku, dlhoročný funkcionár vo výkonnom výbore KST Turiec. Zabezpečil sponzorsky zasklenie Chaty pod Borišovom a mnoho iných aktivít pre objekty vo vlastníctve KST Turiec.

Ján Karolčík - držiteľ titulu Majster turistiky, Zlatého odznaku KST, Zlatého odznaku TURISTA Slovenska. Dlhoročný funkcionár, klasifikátor KST. Organizátor turistických podujatí, cykloturistických túr a sprievodca lyžiarskych prechodov Veľkou Fatrou. Účastník mnohých brigád. Bol sprievodcom i spolupracovníkom v štábe na 41. Celoslovenskom zimnom zraze turistov a stretnutí TOM v Martine v roku 2007 a v štábe Zrazu turistov šiestich okresov v roku 2003.

Katarína Farbakyová - držiteľka výkonnostného odznaku III. triedy. Organizátorka turistických podujatí, dlhoročná funkcionárka Ms KST Martin. Veľmi aktívna počas brigád na Chate Horec a Chate pod Borišovom. Držiteľka Bronzového odznaku KST a viacerých čestných ocenení.

Dušan Orságh - organizátor turistických výstupov a cykloturistických túr Okolo Krivánskej Malej Fatry, Okolo Lúčanskej Malej Fatry, dolinami v Turci a v Tatrách. Aktívne sa zapájal do desiatok brigád pod Borišovom. Držiteľ Bronzového odznaku KST a viacerých čestných ocenení v regióne.

Okrem uvedených treba spomenúť aj ďalších členov za ich aktívny prístup k turistike a tiež k brigádam na zveľaďovaní spoločného majetku a turistických chodníkov: **Eva Kráľovancová** (administratíva, guláše), **Ján Patsch** (guláše), **Vladimír Líška** (guláše), **Miroslav Ivanič**, **Ing. Boris Hrabovský**, **Ing. Peter Ferjanček**, **Ľubomír Kráľovanec**, **Ján Černiansky**, **Mgr. Daniela Dančová** (administratíva), **Mgr. Michal Frank**, **Miroslav Piňák**, **Judita Piňáková**, **Milan Pilarčík**, **Pavol Kincel** (organizátor turistických podujatí), **Dušan Kohút**, **Dušan Scholtz**, **Miroslav Žiaran**, **Ondrej Bohuš**, **Robert Mazan**, **Rastislav Grzanka**, **Pavol Kráľovanec st.** Na mnohých turistických akciách a brigádach nechýbal náš povestný turistický guláš, ktorý nám prinavracal ubudnuté sily, a tak naša vďaka patrí aj znamenitým kuchárom týchto gulášov.

Viacerí členovia sú držiteľmi Strieborného odznaku KST, Bronzového odznaku KST. Okrem iného treba spomenúť i držiteľov tematického odznaku Najvyššie vrcholy slovenských pohorí **Ondreja Bohuša**, **Martinu Wittyovú**, **Milana Pilarčíka** a **Miroslava Piňáka**, ktorí vystúpili na 51 určených vrcholov Slovenska, čo je pozoruhodný výkon.

Turistické aktivity

Za 30 rokov histórie Ms KST sa naši členovia venovali rôznym druhom turistiky – pešej, vysokohorskej, lyžiarskej, cyklistickej a vodáckej. Členovia podnikali túry v zahraničných pohoriach: Pyreneje, Sierra Nevada, hory Nórska, Altaj, Kaukaz, Stolová hora (JAR), Fagaraš, Retezat, Babele, Stará Planina, Rila, Pirin, Koráb, Šar Planina, Durmitor, Prokletije, Olymp, Dolomity, Liparské ostrovy, Vysoké Taury, Julské Alpy, Waliské Alpy, Bernina, Poux, Maglič a iných.

Medzi najhodnotnejšie výstupy a prechody našich členov môžeme zaradiť: Elbrus, Aconcagua, Mont Blanc, Grossglockner, Dachstein, Wildspitze, Hochfeiler, Ferratová cesta Via delle Bocchette, Ferrata na Zugspitze, Marmolada, Grosvenediger, Matterhorn, Dom a mnoho ďalších.

Náš klub za 30 rokov organizoval aj mnohé turistické zájazdy. Rád by som menoval aspoň niektoré: Slovenský raj, Poloniny, Vihorlat, Fabova hoľa, Muráň, Kráľová hoľa, Kysucké, Oravské a Moravsko-sliezske Beskydy, Lysá hora a Králický Sněžník, Babia hora a Piłsko, Zakopané - Giewont a Kasprov vrch.

Naši členovia boli pravidelnými účastníkmi náročných lyžiarskych prejazdov: Veľkou Fatrou, Kremnickými vrchmi, Skorušinou, Kysuckými Beskydami, Javorníkmi, Lúčanskou Malou Fatrou, Krivánskou Malou Fatrou, Nízkymi Tatrami, Vysokými Tatrami, pohorím Žiar, Kysuckou vrchovinou (Jánošíkovým krajom) i chotármí Oravy – akcie Bežky na Orave.

Členovia klubu pravidelne splavovali rieky Turiec, Váh, Dunajec, Belá, Čierny Váh, Hron, Hornád, Poprad a riečky Zázrivka, Varínka, Ľubochňianka, Revúca a iné. V letných mesiacoch splavovali zahraničné rieky, najmä Salza v Rakúsku, Soča v Slovinsku a Sázava v Českej republike.

Klub založil alebo udržiava tradíciu dvoch významných prechodov v regióne Turca: **Prechod cez dve chaty** (44. ročník v roku 2023) a trojdňový **Prechod Malou Fatrou** – celým hrebeňom Krivánskej aj Lúčanskej Malej Fatry, ktorý patrí k najnáročnejším organizovaným prechodom na Slovensku (24. ročník v roku 2023). Z jednotlivých ročníkov týchto podujatí, ktoré boli niečím výnimočné, chcem spomenúť dva:

- Jubilejný 40. ročník Prechodu cez dve chaty bol spojený so slávnostným vyhodnotením a posedením na záver trasy pri živej hudbe. Nechýbal turistický guláš a oživením akcie bola hodnotná tombola. Na akcii sa zúčastnilo približne 80 turistov.

- 23. ročník Prechodu Malou Fatrou bol zatraktívnený prítomnosťou televízneho štábu z relácie TELEVÍKEND. Z tohto trojdňového prechodu vznikli až štyri úspešné reportáže odvysielané v RTVS.

Náš klub založil tradíciu občasnej organizácie prechodu, ktorý sa v prvých rokoch nazýval Okolo Turca za pätnásť dní. V roku 2022 sme ho realizovali ako turistický etapový prechod pod názvom **KORUNA TURCA**.

Niektorí členovia boli účastníkmi známeho lyžiarskeho podujatia Biela stopa SNP v behu na lyžiach na 50 km, resp. 20 km, a tiež behov do vrchu a maratónov.

Podiel účasti našich členov bol výrazný aj v rámci celoslovenských aktivít, či už vo funkcii organizátorov, sprievodcov alebo účastníkov.

Členovia klubu sa ako organizátori a sprievodcovia na trasách výrazným podielom pričínili o vysokú úroveň celoslovenských akcií:

- 41. Slovenský zraz KST v Blatnici v r. 1994, na ktorom sa zúčastnilo viac ako 2400 účastníkov. Rozsah organizátorských povinností a vypätia bol priamo úmerný tomuto vysokému počtu účastníkov,

- XXV. Slovenský zraz cykloturistov KST v Jasenskej doline v roku 2003,

- 41. Slovenský zimný zraz turistov a stretnutie TOM v Martine v roku 2007,

- 58. Slovenský zraz KST a 42. stretnutie TOM v Martine v roku 2011.

V rézii nášho klubu sa konal z poverenia KST Turiec aj Zraz turistov šiestich okresov v Belianskej doline v r. 2003 s približne 300 účastníkmi.

Klub sa výrazným spôsobom podieľal na organizovaní Celoslovenského zrazu nevidiacich a slabozrakých športovcov, kde sa zhostil funkcie odborného garanta výberu trás a sprievodcovskej činnosti. Je to veľmi špecifická akcia, ktorá sa svojím obsahom a poslaním vymyká ostatným zrazom turistov. Jedna z trás viedla z Kolónie Hviezda na Minčol a odtiaľ na Martinské hole so zostupom na Stráne. Členovia nášho klubu sa na tejto akcii pričínili o nevšedný a hodnotný spoločný turistický zážitok s hendikepovanými turistami, ktorí aj s podporou našich členov mali možnosť zažiť dobrý pocit z absolvovania náročnej fatranskej túry. Naši členovia, ktorí robili sprievodcov, sa dobre zhostili aj funkcie navádzačov trom úplne nevidiacim turistom.

Osobitne chcem vyzdvihnúť športový výkon nášho čestného člena **Jána Rosinu**, ktorý v posledných rokoch svojho života prijal záväzok vystúpiť na Martinské hole dvetisíckrát do roku 2000. Tento záväzok čestne splnil. Jeho nevšedná turistická aktivita si zasluhuje našu úctu aj po rokoch.

Neoddeliteľnou súčasťou života klubu bolo aj organizovanie rôznych brigád. Budovanie a obnova značenia turistických chodníkov. Obnova chodníka Janka Bojmíra cez Mažarnú, chodníka na Borišov. Obnova Chaty pod Borišovom. Sem patria vynášky materiálu (okná, dvere, materiál, posteľe, panely...). Remeselnícke práce rôzneho charakteru na Chate na Martinských holiach a na Chate Horec natieračské práce, búracie práce, prístavba terasy. Brigády sú súčasťou naplňania viac ako storočného poslania organizovanej turistiky na Slovensku.

Dovoľte mi, aby som pri tejto príležitosti poďakoval všetkým menovaným aj nemenovaným členom za ich aktivitu v celej doterajšej histórii klubu.

Nášmu klubu pri príležitosti 30. výročia jeho založenia želám, aby bol aj naďalej platformou spoločných turistických zážitkov pri zdolávaní nebotyčných hôr, spoznávaní našej krásnej otčiny, jej prírody, národnej histórie a kultúry.

Slávnostné posedenie

Po prečítaní správy a udelení Pamätných listov všetkým účastníkom sa rozprúdila neutíchajúca vrava. Oživali dávnejšie i nedávne nezabudnuteľné príbehy zrodené v horách, dolách i na vlnách riek. Všetko veselé, hoci námahou zaslúžené spomienky, ktoré nevybledli a zostali rovnako pestré ako pred rokmi. Už pri vstupe do chaty si účastníci v zastrešenej terase prezreli množstvo historických fotografií, ktoré zrkadlili bohatý tridsaťročný klubový život a mnohým pripomínali dobré zlaté časy nesmierneho elánu ich mladosti. Priestory chaty zvýraznili rodinný charakter turistického stretnutia na záver turistickej sezóny. Slávnostné posedenie bolo umocnené klubovou vlajkou, dekoráciou zväčšenín – zakladateľskej listiny, prezentačnej listiny zakladateľov, ministerského rozhodnutia o registrácii klubu, a tiež historickými listinami, starými mapami, starou turistickou výbavou a rôznymi

spomienkovými predmetmi, ktoré všetky poznačila „patina“ uplynutých desaťročí. Nechýbala ani moderná technika s bohatou fotografickou a filmovou prezentáciou.

Múdrost našich predkov našepla organizátorom, že láska ide cez žalúdok, a tak sme mali hneď dvoch kuchárov – Jána Šadoňa a Miroslava Žiarana, ktorým kontroval František Mazák. A naozaj sa o nás postarali skvele. Nikto neodchádzal hladný a ani smädný. Ba aj tí, čo prenocovali, si nelíhali s prázdny žalúdkom. Mali o čom, a tiež pri čom diškurovať dlho do noci a aj ráno bolo čo dať na stoly.

To všetko mal na starosti starostlivý Ondrej Bohuš, za čo mu patrí naša srdečná turistická vďaka. A tak na záver, pre tentoraz, náš povestný pozdrav „Horám zdar!“ trochu upravíme:

„Horám a Ondrovi trikrát nazdar!“ – „Zdar! Zdar! Zdar!“

Pavol Kráľovanec a Nikolaj Bonda

Vysvetlenie niektorým zvedavým návštevníkom turistickej Chaty na Martinských holiach.

Členovia KST Turiec sa dlhšiu dobu stretávajú s kritikou stavu ich Chaty na Martinských holiach. A celkom oprávnene. Niektorí kritici kladú aj otázku, prečo? Vysvetlenie je celkom jednoduché. Nájomca chaty, ktorý bol v začiatkoch aj funkcionárom KST Turca a mal na starosti jeho majetok, má nájomnú zmluvu uzavretú tak, že výška nájomného sa od uzavretia zmluvy už tridsať rokov nemení a stále platí nájomné podľa vyhlášky z roku 1990 o cenovej regulácii nájomného z nebytových priestorov v rozmedzí maximálne 190 Kčs = 6,31 eur ročne za 1 m² podlahovej plochy reštauračných a ubytovacích priestorov a 96 Kčs = 3,19 eur za 1 m² podlahovej plochy ostatných priestorov. Dá sa z toho v súčasných podmienkach robiť rekonštrukcia alebo modernizácia? niki